

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@bua.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Mijn zus is Beethoven

Mijn zus is Beethoven

Inge De Waele (2024). Uitgeverij Biblio-droom. 200 pp., € 25,00
ISBN 9789464783063

Judith de Graaf

Inge De Waele is schrijver, dichter, psycholoog, sociaal agoog, systeempsychotherapeut en door de BVRGS erkende supervisor. Ze debuteerde in 2003 met het non-fictieboek *Samen uit elkaar – Ouder blijven na de scheiding* (De Waele, 2003). Daarna publiceerde ze *Goed genoeg? – Een nieuwe visie op ouderschap* (De Waele, 2016). Ze werkte eerder als lector en sociaal agoog en heeft een eigen praktijk voor systeempsychotherapie in Oostende. *Mijn zus is Beethoven* is haar eerste roman.

De roman vertelt het verhaal van twee zussen afkomstig uit een groot Vlaams gezin: Godelieve, een systeempsychotherapeut en haar oudere zus Maria, een creatieve, mooie en intelligente vrouw, die lijdt aan een bipolaire stoornis.

De vertelling valt met de deur in huis. In haar zojuist betrokken nieuwe praktijkruimte opent hoofdpersoon Godelieve haar mail en treft het doodsbericht aan van haar lievelingszus Maria, van wie ze enigszins vervreemd is geraakt. Volgens haar volwassen kinderen is Maria 'op eigen initiatief uit het leven gestapt'. Godelieve is geschokt en blijft achter met veel vragen. Het leek juist zo goed te gaan tijdens hun laatste ontmoeting. En hoe kan het dat ze Maria heeft gezien op een datum later dan die van haar afscheidsbrief? Godelieves partner moedigt haar aan de tijd te nemen haar versie op het gebeurde zo nauwkeurig mogelijk op te schrijven en zo doende haar verlies te verwerken. Ze besluit hier inderdaad ruimte voor te maken. En dat blijkt heilzaam. 'Schrijven is het doorbreken van

het zwijgen en het scheppen van orde in de chaos' (p. 186), zal ze zich later realiseren.

Wat volgt is een openhartige reconstructie. Niet alleen de toedracht van de zelfeuthanasie wordt beschreven, maar vooral de ontwikkeling van de beide zussen en de relatie tussen hen beiden. We krijgen begrip voor de verschillende posities in het gezin waarin beide zussen opgroeien in de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw. Het is een groot katholiek gezin, wonend op het terrein van de textielfabriek van vader, waar eerst zes meisjes worden geboren, voordat eindelijk de door vader felbegeerde zoon en stamhouder ter wereld komt.

Dat er onduidelijkheden moeten worden opgehelderd rondom de toedracht van de zelfdoding zou een spanningsboog kunnen creëren. Die voegt echter voor mij minder toe dan de veel boeiender vraag die wordt behandeld, namelijk welke patronen er in dit gezin spelen en speelden en hoe deze de levensloop en keuzes van de hoofdpersonen diepgaand hebben beïnvloed. In ultrakorte vlot geschreven hoofdstukken, met steeds de datum erbij vermeld, volgen we het opgroeien van beide zussen en daarmee de ontwikkeling van het gezin als geheel.

De jongste zus Godelieve is een angstig kind, veel te laat geboren omdat ze blijkbaar de veilige schoot van haar moeder niet wilde verlaten en dat, er eenmaal uitgekomen, in eerste instantie niet kan huielen. Als kind kruipt ze weg achter de rug van haar stoere grote zus, die letterlijk en figuurlijk voor hen beiden de klappen van hun wispelturige vader opvangt. Godelieve vindt haar weg als vertrouweling van haar moeder: 'Als mijn moeder met mij sprak alsof er niemand in de buurt was [...] wist ik dat ik er mocht zijn' (p. 48). En ook door zich te nestelen in de schoot van haar 'Grootje' en later door eindeloos te lezen in de weldadige stilte van het nonneninter-

naat waar ze vanaf haar twaalfde naartoe mag. Zij wordt uiteindelijk systeempsychotераapeut, terwijl de extraverte, creatieve, knappe zus met het mooiere haar, eindigt als psychiatrisch patiënt.

De roman heeft de vorm van een memoire en is in de ik-vorm geschreven, maar de onzinnige vraag of het (semi-)autobiografisch is, kunnen we laten voor wat die is. In elk gezin, ook dat van systeem- en psychotherapeuten, komt (psychiatrisch) lijden voor en veel therapeuten sublimeren in hun professie hun eigen kwetsuren.

Of Godelieve zichzelf een leertherapie gunt en hoe die verloopt, vertelt het verhaal niet. Juist omdat het werk als therapeute haar kennelijk zwaar valt en ze liever doceert dan behandelt, kwam deze vraag bij mij als collegiale lezer wel op.

In de loop van het verhaal komen veel interessante thema's en inzichten voorbij die niet altijd, maar soms wel degelijk, als doorleefde wijsheid aanvoelen. Zoals de scène waarin Godelieve gevraagd wordt of ze de foto van haar overleden zus wil zien. Na enige aarzeling besluit ze van wel. En wat blijkt: de werkelijkheid, hoe pijnlijk ook, letterlijk onder ogen krijgen, geeft rust. Deze blijkt minder angstaanjagend dan dat wat we vrezen. Het aankijken ervan blijkt juist goed te doen, net als 'woorden geven aan dat wat er ongecontroleerd in je geest vasthaakt' (p. 186).

Ook het belang van sleutelfiguren en kantelmomenten in onze levensloop wordt treffend beschreven. Zo geeft een oude vriend van haar vader de jonge Godelieve drie boeken van de antipsychiater R.D. Laing cadeau, een gebeurtenis die haar op het spoor van de psychologiestudie zet.

In de systeempsychotherapie voelt ze zich meer thuis dan in de psychoanalyse. Ze buigt zich over de complexiteit van haar gezin van herkomst 'waarin de grenzen tussen liefde en geweld soms vervaagden,

samensmolten tot een complexe dans van emoties' (p. 43), evenals die tussen zusterliefde en seksualiteit, zoals we kunnen lezen.

Door de systemische blik ontdekt ze dat er meerdere kanten zitten aan een traumatiserende gezinsgeschiedenis en dat er ook een heilzame en positieve werking uitgaat van de strikte regels en structuren die ze van huis uit meekreeg en waar ze zich in eerste instantie als jongvolwassene vooral aan wilde ontworstelen.

Het voor mij meest indringende hoofdstuk heeft de toepasselijke titel: 'Help!' Het heeft de vorm van een brief, waarin zus Maria, vanuit een gedwongen opname, wanhopig probeert gehoor te krijgen voor haar lijden en het gevoel door god en alleman verlaten te zijn. Maria noemt het psychiatrisch ziekenhuis een 'vergeetput', een prachtig woord voor de diepe eenzaamheid die zij daar ervaart.

In het boek *Broederziel alleen – De dood van een broer of zus een plaats geven* (Weggemans, 2005) wordt het verlies van een broer of zus 'het meest dichtbijge verlies' genoemd, een verlies dat vaak leidt tot 'onderschatte rouw'. Met het sterven van een broer of zus gaat een stukje van jezelf verloren, wat je dwingt om op een nieuwe manier je plek in te nemen. Dat is precies wat Godelieve met deze memoire heeft gedaan.

Judith de Graaf is psychotherapeut, systeemtherapeut, opleider, gecertificeerd EFT-therapeut, supervisor en schrijver.
E-mail: judithdegraaf@freeler.nl

Referenties

- De Waele, I. (2003). *Samen uit elkaar – Ouder blijven na de scheiding*. Lannoo Uitgeverij.
De Waele, I. (2016). *Goed genoeg? – Een nieuwe visie op ouderschap*. Pelckmans.
Weggemans, M. (2005). *Broederziel alleen – De dood van een broer of zus een plaats geven*. Kok.

<https://doi.org/10.5553/ST/092436312025037002013>